

Justiits- ja Digiministeerium
Justiits- ja digiminister Liis-Ly Pakosta

Arvamus tubakaseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse kohta

Lugupeetud minister Liis-Ly Pakosta

Käesolevaga esitan MTÜ NNA Suitsuvaba Eesti arvamuse tubakaseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse (26-0826/01) kohta.

Oleme seda meelt, et parim, mida inimene enda tervise heaks teha saab, on üldse mitte hakata kasutama tubaka- ja nikotiinitooteid. Samuti oleme seda meelt, et alaealisteni ei tohi need tooted jõuda üheski vormis. Samas tuleb suitsetajatele säilitada toimivad võimalused kahjulikuks suitsetamisest loobumiseks. Just seda võimalust eelnõu praegusel kujul kahandab. Meie liikmeskond koosneb inimestest, kes on ise suitsetamisest loobunud, valdavalt kasutanud selleks vähem kahjulikke tooteid, mille osas on teadus tõendanud, et tegemist on vähem kahjulikud tooted.

Nikotiini piirmäära kehtestamise analüüs

Eelnõuga soovitakse kehtestada tubakatootega seonduva toote nikotiini sisalduse piirmääraks 4 mg ühe grammi nikotiini sisaldava segu kohta. Kahjuks ei leia me eelnõu seletuskirjast selle muudatuse mõjuanalüüsi.

Meile teadaolevalt kasutavad tarbijad enamjaolt sellest kõrgema nikotiinisaldusega tooteid, mistõttu avaldab plaanitav muudatus olulist mõju paljudele tarbijatele. Riigil on legaalselt müüdavate toodete kohta andmed olemas, sest tubakaseaduse §10 lõige 6 ütleb: tubakatooteid võõrandamiseks Eestisse toov või Eestis tubakatooteid tootev ettevõtja teatab iga aasta 31. märtsiks Terviseametile andmete esitamiseks ettenähtud ühisportaali kaudu tubakatoodete ja tubakatootega seonduvate toodete müügikogused tootemarkide ja -liikide kaupa eelmise kalendriaasta kohta.

Selle andmestiku põhjal on võimalik hinnata, kui suurt kasutajate hulka muudatus mõjutab. Lisaks tuleb vaeva näha, et saada teada kasutajate potentsiaalne käitumine nikotiini piirangu sisseseadmise korral. **Soovime, et riik teeks analüüsi, millist mõju avaldab nikotiini sisalduse piirmäära kehtestamine enne kui muudatus seadustatakse.**

Muuhulgas on kasulik selle analüüsi jaoks läbi vaadata ka teiste riikide kogemused nikotiinipadjakeste nikotiini sisalduse piirmäära kehtestamise mõjust.

Meie näeme alternatiivseid tubaka- ja nikotiinitooteid, mille osas on teadusuuringud leidnud, et nende kasutamine on võrreldes tavasigareti suitsetamisega vähem kahjulik, võimaliku suitsetamisest loobumise vahendina apteegis müüdavate nikotiinitoodete kõrval. Mitmetes riikides, näiteks Rootsis, Ühendkuningriigis, Jaapanis, Austraalias ja Uus-Meremaal nähakse seda riiklikul tasandil. Kõige drastilisema erinevuse Eestiga võib leida Ühendkuningriigist, kus

on käimas riiklik programm, mille raames antakse ühele miljonile suitsetajale (Eestis on kokku üle 200 000 suitsetaja) tasuta e-sigareti stardikomplekt, et soodustada e-sigareti abil suitsetamisest loobumist (lähemalt on võimalik tutvuda siin

<https://nna.ee/uudised/338-e-sigareti-stardikomplektid-soodustavad-suitsetamisest-loobumist>).

Inglismaa tõenduspõhise suitsetamisest loobumise osaks on ka alternatiivsed tooted nagu näiteks e-sigaretid (Inglismaa riiklik tervishoiuteenistus e-sigareti abil suitsetamisest loobumisest <https://www.nhs.uk/better-health/quit-smoking/ready-to-quit-smoking/vaping-to-quit-smoking/>).

Eestiski on arvestatav hulk inimesi mõne alternatiivse toote abil suitsetamisest loobunud. See on selgunud näiteks Eurobaromeetri uuringutest, mille osas oleme kokkuvõtte teinud oma kodulehel <https://nna.ee/uudised/359-mida-kasutatakse-elis-suitsust-loobumiseks>. Eesti riigi enda uuringutesse ei ole ikka veel jõudnud küsimus suitsetajatele, mida on nad kasutanud suitsetamisest loobumiseks.

Juhime ka teie tähelepanu, et mõne aasta eest tuli sotsiaalministeerium välja ettepanekuga kehtestada nikotiinipadjakeste kõrgeimaks nikotiini sisalduse piirmääraks 25 mg toote ühe grammi kohta. Selle ettepaneku toetamiseks toodi välja teadusuuringud. Praegune ettepanek 4 mg/g on oluliselt erinev ja seletuskirjast ei leia, millistele teadustöödele selle juures on tuginetud.

Maitsete reguleerimine

Eelnõuga soovitakse seada täiendavatele toodete maitsepiirangud, mis kehtivad juba näiteks elektroonilistes sigarettides kasutatavatele e-vedelikele. Juba 2018. aastal hoiatasime riigikogu ja sotsiaalministeeriumi, et maitsekeelu kehtestamine toob kaasa maitsetega toodete salaturul müümise. Küll aga ei osanud me toona ette kujutada, et e-sigarettide salaturg nii ulatuslikuks kujuneb. Aastatega sisse juurdunud salaturg on kaasa toonud olukorra, kus salaturult pärinevate e-sigarettide ostmine on muutunud uueks normaalsuseks. See mõtteviis on laienemas suhtumisse ka teistesse salaturul müüdavate toodete, näiteks igasugu preparaadid, pulbrid ja tabletid, mida müükase salaturul tervist toetavate toodete sildi all.

Selle asemel, et viia salaturule täiendavaid tooteid ja süvendada inimeste positiivset suhtumist salaturgu, tasub salaturult ära võtta nende eelis võrreldes legaalse turuga. Oleme juba varasematel aastatel korduvalt teinud ettepaneku tuua osaliselt tagasi maitset, mis ei oleks noortele huvitavad. Nii võiksid keelatuks jääda maitse- ja lõhnaainete kombinatsioonid, mis jäljendavad maistuste nagu kommide, jäätiste ja küpsiste, ning karastusjookide maitset ja lõhna.

Seetõttu teeme ettepaneku analüüsida, millist mõju võiks avaldada maitsetega toodete legaliseerimine. Analüüs võiks anda vastused küsimustele: Millist mõju avaldab see salaturule? Millist mõju avaldab see riigieelarvele? Millist mõju avaldab see e-sigarettide noortele kättesaadavust? Kuidas vähendada riske, et legaalsed e-sigaretid ei jõuaks noorte kätte?

Lapsekindlad pakendid

Laste kaitsmise eesmärgil võiks sarnaselt elektroonilistele sigarettidele kehtestada ka nikotiinipatjade osas reegli, et toodete karbid peavad olema lapsekindlad. Kui nikotiinipatjade karp peaks mingil põhjusel sattuma lapse kätte, siis karp peaks olema disainitud selliselt, et lapsel ei oleks võimalik seda lihtsasti avada.

Lisaks võiks toote pakendil olla välja toodud Mürgistusteabekeskuse infonumber 16662 juhtudeks, kus lapsevanemad on jätnud oma nikotiinipadjad ripakile ja laps on need kätte saanud.

Kaugmüügi lubamine isiku identifitseerimisel

Oleme seda meelt, et täiskasvanutel inimestel peaks olema võimalik tellida endale kaupu ka kaugmüügi teel. Seejuures peab kasutusele võtma isiku digitaalse identifitseerimise (ID-kaardi, mobiil-ID või Smart ID) abil, et tellimisekeskonnale saaks juurde vaid täiskasvanud isik. Palume justiits- ja digiministeeriumil analüüsida selle lahenduse kasutusele võtmise võimalusi.

NNA Suitsuvaba Eesti on vabatahtlikkuse alusel tegutsev ühing. Meie liikmeskond koosneb inimestest, kes on mõnda alternatiivset toodet kasutades suitsetamisest loobunud. Soovime toetada ka teisi suitsetajaid suitsetamisest loobumisel ning seeläbi vähendada tubaka suitsetamisest tekkivaid tervisekahjusid. Suitsetamine on peamine ära hoitavate haiguste ja surmade põhjus. Suur roll selle kahju vähendamisel ja ärahoidmisel on vähem kahjulikel toodetel, mida eesringlikes riikides kasutatakse selleks, et riik saaks suitsuvabaks. Soovime, et ka Eesti saaks suitsuvabaks ning ühiskond oleks tervem ja õnnelikum.